

Vrienden van het **AIRBORNE** MUSEUM

Utrechtseweg 232
6862 AZ Oosterbeek
Tel. museum (026) 333 77 10
Tel. penningm. (026) 333 64 76

ISSN 1383-3413

Nieuwsbrief No. 88, oktober 2002

Redactie:
Drs. R.P.G.A. Voskuil
C. van Roekel
G.H. Maassen jr. (026) 334 01 42

*Airborne Begraafplaats, 22 september 2002. Tijdens de herdenkingsdienst leggen kinderen bloemen op de graven.
(foto Berry de Reus)*

Van de redactie

De afgelopen periode, waarin ook de 58e herdenking van de Slag om Arnhem plaatsvond, is er weer veel gebeurd dat het vermelden waard is. Maar omdat we geen ruimte hebben om alle ontvangen kopij in dit nummer te plaatsen, zal een deel van de artikelen in de volgende nieuwsbrief worden gepubliceerd.

Themamiddag op 2 november a.s.

Op zaterdag 2 november a.s. organiseert onze vereniging een themamiddag in Zalencentrum 'Lebret' aan de Lebretweg in Oosterbeek.

Het programma ziet er als volgt uit:

13.30 – 14.00 uur: Ontvangst van de leden.

14.00 – 15.00 uur: Lezing door Marcel Zwarts over de inzet van Duitse pantservoertuigen tijdens de Slag om Arnhem. Marcel doet al jaren onderzoek naar dit onderwerp en publiceerde onlangs het boek 'German Armored Units at Arnhem, September 1944'. Met behulp van een groot aantal dia's zal hij het onderwerp illustreren.

15.00 – 15.45 uur: PAUZE.

15.45 – 16.30 uur: Tweede deel van de lezing van Marcel Zwarts.

16.30 – 17.00 uur: Gelegenheid tot het stellen van vragen, discussie en napraten.

Ca. 17.15 uur: Einde themamiddag

Oproep

Patrick Pronk, auteur van het boek 'Airborne Engineers, The Shiny 9th', is bezig met het verzamelen van gegevens over de geschiedenis van het 1st Parachute Squadron, Royal Engineers. Hij zoekt documenten, persoonlijke verslagen, foto's, etc. Mensen die hem willen helpen, in het bijzonder veteranen van deze eenheid, wordt vriendelijk verzocht contact op te nemen met Patrick Pronk, Doornstraat 279, 2584 AM Scheveningen, Holland, telefoon 070 3545581, e-mail: PJPronk@hotmail.com.

Battlefield guide Henry McAnelly overleden

In zijn woonplaats Kortenhoef overleed op 11 juli jl. op 79-jarige leeftijd de Arnhem-veteraan Henry McAnelly. Gedurende bijna dertig jaar leidde de oud-militair mensen rond over het gebied van de Slag om Arnhem.

In september 1944 maakte hij als Private deel uit van een mortier-eenheid van het 1st Parachute Battalion. Tijdens de opmars naar Arnhem raakte hij zwaar gewond bij Mariëndaal, tussen Oosterbeek en Arnhem. Hij verloor zijn linkerarm, en kreeg tientallen schot- en scherfwonden in zijn hoofd en in de rest van zijn lichaam. Hij werd vervoerd naar het St. Elisabeths Gasthuis, en vandaar naar de Koning Willem III kazerne in Apeldoorn, waar hij aan zijn verwondingen werd geopereerd. Eind oktober werd hij overgebracht naar krijgsgevangenkamp Stalag 7 bij de plaats Freising. Daar werd hij opnieuw behandeld, nu door Duitse artsen. Vlak voor de Duitse capitulatie werd hij via Zwitserland en Frankrijk naar Marseille vervoerd, vanwaar hij met een hospitaalschip naar Liverpool werd gebracht.

Na de oorlog bracht hij lange perioden door in ziekenhuizen. Wanneer hij kon, reisde hij in die tijd ieder jaar naar Oosterbeek om het voormalige slagveld te bezoeken. In 1954 verhuisde hij naar Nederland, waar hij een baan kon krijgen. Na zijn vervroegde pensionering ging hij belangstellende rondleiden in het gebied rond Arnhem. Hij heeft dat bijna dertig jaar volgehouden.

Zijn belevenissen werden door de auteur Edward Monroe-Jones gebruikt voor zijn in 1990 verschenen boek 'Before I Sleep, A novel about Arnhem'.

Herdenkingsenveloppe 2002

Op 17 september 2002 heeft het Airborne Museum in Oosterbeek haar jaarlijkse herdenkingsenveloppe uitgegeven. Deze uitgave is de zevende in de serie met als onderwerp: 'Monumenten van de Slag om Arnhem'. De enveloppe toont het monument voor de 101st US Airbornedivisie op de Drielse Rijndijk bij Heteren.

Op 4 oktober 1944 nam de 101st US Airbornedivisie de posities tussen Opheusden en Elst over van de 43rd Britse (Wessex) Divisie. Bij Opheusden moesten de Amerikanen felle strijd leveren met de Duitse 363rd Volksgrenadierdivisie. De Duitsers waren de Rijn overgestoken, en gesteund door tanks, vanuit Kesteren, een opmars begonnen richting Opheusden-Dodewaard. Deze 'Slag bij Opheusden' duurde tot 15 oktober. Hierbij werd ook de Easy Company, 506th Parachute Infantry Regiment, de 'Band of Brothers' ingezet.

In de nacht van 22 op 23 oktober staken 138 Britten, 10 Nederlanders en twee Russen met hulp van het Nederlandse verzet en de Easy Company vanuit Renkum de Rijn over, en bereikten de Amerikaanse linies. Deze actie had als codenaam 'Operatie Pegasus'.

Zes dagen later voerden zes Amerikaanse parachutisten een verkenningpatrouille uit naar Ede, en keerden de volgende dag met 32 Duitse gevangenen terug, een wapenfeit dat bekend werd als de 'Incredible Patrol'.

Op 29 november werden de Amerikanen afgelost. De verdediging van de Betuwe, ook wel 'Het Eiland' genoemd, kostte de 101st Airbornedivisie meer dan 300 doden.

Het monument op de Rijndijk bij Heteren herinnert aan hun inzet. Het is opgericht door leden van het '101st Airborne Comité Betuwe', en werd onthuld op 15 september 1982.

De oplage van de herdenkingsenveloppe is 300 genummerde exemplaren. Ze zijn op 17 september 2002 gestempeld met het filatelistenstempel van het postkantoor te Oosterbeek.

Het eerste exemplaar werd aangeboden aan de 'Leader of the Pilgrimage', 2002, Sir James Cleminson. Hij was in september 1944 commandant van het 5th Peloton, B Compagnie, 3rd Parachutistenbataljon. De herdenkingsenveloppe is voor € 3,00 te koop in het Airborne Museum in Oosterbeek. Na overmaking van € 4,00 op giro 4184300 t.n.v. Airborne Museum, Oosterbeek, onder vermelding van 'Enveloppe 2002' wordt deze toegestuurd.

Enveloppen van de voorgaande jaren zijn in beperkte mate nog verkrijgbaar in het museum. Zie ook de website: www.airbornemuseum.com.

16 september 2002. De vorige voorzitter van de Vereniging Vrienden, Chris van Roekel, ontvangt uit handen van auteur Karel Margry een exemplaar van het boek 'Operation Market-Garden, Then and Now'. Chris kreeg dit boek als dank voor al het werk dat hij de afgelopen twintig jaar heeft gedaan voor onze vereniging. Dit cadeau was hem toegezegd bij zijn afscheid op 6 april van dit jaar, toen hij, vooruitlopend op het verschijnen van deze publikatie, een 'symbolische boekenbon' ontving.

(foto: Berry de Reus)

'Operation Market-Garden, Then and Now'

Op maandagmiddag 16 september jl. is in 'Hartenstein' het monumentale boekwerk 'Operation Market-Garden, Then and Now' gepresenteerd. Nadat Z.K.H. Prins Bernhard eerder die dag van de auteur een boek had gekregen, werd het officiële eerste exemplaar aan het bestuur van de Stichting Airborne Museum aangeboden ten behoeve van de museumbibliotheek. Na meer dan twaalf jaar was hiermee een zeer omvangrijk werk van de schrijver Karel Margry afgesloten.

Karel, in de kring van de Vrienden geen onbekende, is al jaren redacteur van het tijdschrift 'After the Battle', dat in Nederland verschijnt onder de naam 'Toen en Nu'. Het nu uitgekomen boek volgt dan ook geheel de stijl die we van dat periodiek gewend zijn. Dit gecombineerd met de bijna encyclopedische kennis van Karel van de operatie Market Garden, heeft geleid tot een uitstekende publicatie. Hierbij heeft de schrijver niet geschroomd bij tientallen experts op deelgebieden advies in te winnen.

In twee delen is met 2340 foto's de gehele operatie, zowel de Britse, de Poolse en de Amerikaanse luchtlandingen als de opmars van het grondleger, inclusief de legerkorpsen die zorgden voor de flankdekking, van dag tot dag en soms van uur tot uur in beeld gebracht. De bijschriften zijn zeer gedetailleerd en informatief. Het concept van oorlogsfoto's en foto's van de huidige situatie levert een 'battlefield tour Market-Garden' op, die zowel thuis, vanuit de stoel, als met de boeken in de hand

in het veld gevolgd kan worden.

Als we ons beperken tot het gedeelte over 'Arnhem' kunnen we constateren dat ook hierin toch weer onbekende foto's staan, die Karel dankzij intensief speurwerk in archieven, musea, persbureaus en particuliere collecties heeft gevonden. De bekende foto's van de Britse oorlogsfotografen zijn door Karel (allemaal) in de volgorde opgenomen zoals ze gemaakt zijn. Dit levert soms verrassende vondsten op. Verschillende foto's blijken op een andere locatie gemaakt te zijn dan algemeen werd aangenomen. Ook de veelal bekende foto's uit het Duitse Bundesarchiv zijn allemaal afgedrukt in de volgorde zoals de fotografen ze maakten.

Verder laat Karel o.a. zien welke operatieplannen de Duitsers in een neergestort Geallieerd zweefvliegtuig buitmaakten, en uit welk toestel ze afkomstig waren. Hoewel de verkenningfoto's die de aanwezigheid van Duitse tanks aantoonde, uiteindelijk niet gevonden zijn, geeft de schrijver hierover veel nieuwe gegevens.

Het zijn twee delen om in één adem uit te lezen, hoewel dat de nodige nachtrust kost, en daarna regelmatig door te bladeren. Het boek is alleen in het Engels uitgebracht, en wordt geleverd in een stevige cassette. Ondanks de forse prijs is het een boek dat in geen enkele boekenkast van geïnteresseerden in de operatie Market Garden mag ontbreken. Het is te koop in de museumwinkel.

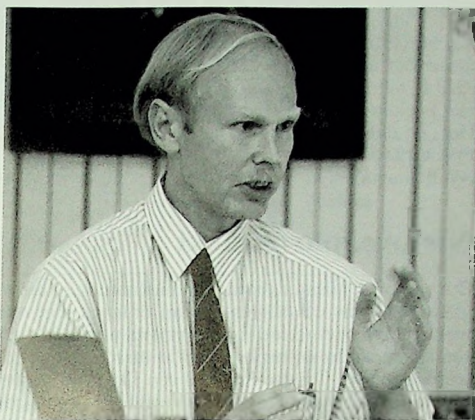
Karel Margry, 'Operation Market-Garden, Then and Now'. ISBN 1 870067 39 8. Uitgegeven door Battle of Britain International Ltd, Church House, Church Street, Londen, E15 3JA, United Kingdom. Het boek telt 720 pagina's, en is geïllustreerd met foto's, kaarten en tabellen. De prijs: € 130. (Wybo Boersma)

Lezing Niall Cherry

Op zondagmiddag 8 september 2002 hadden ca. dertig leden zich verzameld in de zijaal van restaurant Schoonoord in Oosterbeek om te luisteren naar drie korte lezingen door onze vertegenwoordiger in het Verenigd Koninkrijk, Niall Cherry. Het eerste onderwerp dat voor het voetlicht werd gebracht, was de strijd om de Van Limburg Stirumsschool bij de Rijnbrug in Arnhem. Volgens de spreker was de dagenlange verdediging van dit gebouw tegen een grote Duitse overmacht met een zeer beperkt aantal mannen, een daad van grote moed en dapperheid. Zijn volgende verhaal speelde zich eveneens af bij de brug, en handelde over Leo Hall, 'Bombardier' bij het 1st Airlanding Light Regiment, Royal Artillery. In zijn derde bijdrage ging Niall in op de belevenissen van dokter Lipmann Kessel en zijn ontsnapping uit Apeldoorn.

Na deze drie in heldere en duidelijke taal gebrachte verhalen, was er gelegenheid tot het stellen van vragen, die Niall (bijna) allemaal kon beantwoorden. Een vraag moest onbeantwoord blijven: 'Waarom werd de commandant van het 1st Airlanding Light Regiment, Royal Artillery (Lieutenant Colonel W.F.K. Thompson), 'Sheriff' Thompson genoemd?' Reacties graag naar de redactie!

Na afloop van de presentaties bleven de meeste toehoorders nog lang napraten. Niall heeft toegezegd om in september 2004 opnieuw een aantal onderwerpen te bespreken. We kijken er naar uit!

Op 8 september jl. hield Niall Cherry een lezing in restaurant Schoonoord in Oosterbeek.
(foto: Berry de Reus)

'Luchtalarm op de Veluwe'

Het boek 'Luchtalarm op de Veluwe' (door Wolter Noordman) vertelt de belevenissen van de bemanning van de Amerikaanse bommenwerper 42-52506 (een Liberator) die op 29 april 1944 bij Hierden op de Noord-Veluwe neerstort. Een deel van de bemanningsleden komt in contact met het verzet, en weet onder te duiken. Het zijn voornamelijk hun belevenissen die door Noordman minutieus uitgesponnen worden. Hij maakt hiervoor gebruik van diverse publicaties, vele archieven en verklaringen van ooggetuigen. Enkele vliegers nemen in november 1944 deel aan operatie Pegasus II, waarbij geprobeerd wordt ruim honderd Britse parachutisten en andere geallieerde militairen over de Rijn naar bevrijd Zuid-Nederland te laten ontsnappen. Zoals bekend mislukt deze operatie. Noordman geeft een uitgebreid verslag van Pegasus II en een lijst van deelnemers. De schrijver schetst een goed beeld van het verzet op de Noordelijke Veluwe. Hij laat zien met welk moeilijkheden zowel de helpers als de geallieerde militairen te kampen hadden om uit handen van de Duitsers te blijven. Dat geluk hierbij ook vaak een grote rol speelde, zal niemand verbazen.

In het algemeen geeft het boek een ietwat brokkelig verhaal. De schrijver had de keus of per persoon een beschrijving te geven waarbij herhalingen niet te vermijden zijn, of om zoveel mogelijk een chronologische volgorde aan te houden, wat de leesbaarheid niet altijd ten goede komt.

Het boek is ruim voorzien van noten, een bronvermelding en een goede fotoverantwoording, die in veel andere boeken nogal eens ontbreken. Voor mensen die niet zo bekend zijn op de Veluwe zou een eenvoud-

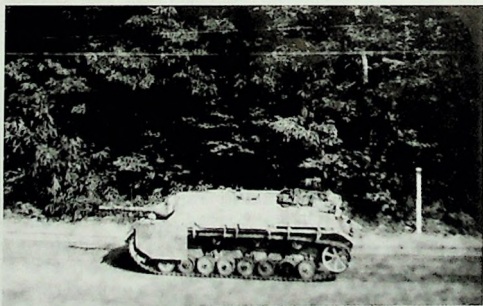
dig kaartje misschien wel handig zijn geweest. Het boek is van harte aan te bevelen. Zowel geïnteresseerden in de luchtoorlog als in het Verzet en in operatie Market-Garden, vinden in deze publicatie voldoende van hun gading.

'Luchtalarm op de Veluwe', door Wolter Noorman, verscheen in 2002 bij Kok in Kampen (ISBN 90 435 0523 4), telt 172 pagina's, en is geïllustreerd met foto's. Het boek is via de reguliere boekhandel te bestellen. Het is ook te koop in het Airborne Museum. Prijs € 14,95 (W. Boersma)

Nieuwe foto ontdekt

Een van onze leden, die om hem moverende redenen graag anoniem wil blijven, kwam onlangs met een wel heel bijzondere foto op de proppen. Het betreft een kiekje dat in september 1944 in de regio Arnhem werd gemaakt. Op de afdruk is een Duits rupsvoertuig te zien van een type waarvan wel bekend was dat het bij de Slag om Arnhem was ingezet, maar waarvan tot op heden geen fotografisch bewijs was geleverd.

De foto werd gemaakt door Ruud van der Sijde, die destijds woonachtig was op de hoek Utrechtseweg/Rosandelaan, in een westelijke buitenwijk van de Gelderse hoofdstad. Ruud legde een Jagdpanzer IV op de gevoelige plaat vast, die ter hoogte van zijn huis over de Utrechtseweg in de richting van Oosterbeek reed, op de morgen van maandag 18 september 1944. Onze deskundigen zijn nu bezig om alle gegevens over (de inzet van) deze tankjager en de eenheid waartoe hij behoorde, en over zijn Britse tegenstanders, op een rijtje te zetten. In een volgende Nieuwsbrief hopen we op dit interessante onderwerp nader en uitgebreid terug te komen.

*Een Jagdpanzer IV op de Utrechtseweg in Arnhem, ter hoogte van de Rosandelaan, rijdend in de richting Oosterbeek, 18 september 1944.
(foto R. van der Sijde)*

Aanvulling op de Roll of Honour

Ten behoeve van de onlangs in het gemeentehuis te Oosterbeek gehouden expositie 'Wings - by air to

Arnhem' werden uiteraard de nodige naspeuringen verricht. Dit gebeurde met name door Philip Reinders, en wel naar de geschiedenis van in september 1944 neergestorte vliegtuigen.

Zo bleek in de Roll of Honour (de erelijst van gevallen) een toestel vermeld te staan waarvan de crashlocatie niet bekend was. Volgens het standaardwerk van Jan Hey betreft het een Dakota van 512 Squadron, de KG-418, van piloot Flight Lieutenant R.S.F. Matthews. Bij het neerstorten, op 20 september 1944, waren geen dodelijke slachtoffers gevallen, en dat maakte het mede moeilijk, zo niet onmogelijk, de juiste plek te bepalen.

In Band 2 van de bekende boekenserie Blik Omhoog, van auteur Cor Janse, staat op blz. 733 een luchtfoto van het gebied de Buunderkamp, nabij de Ginkelse Heide, waarop een genoodlande Dakota is te zien. Het toestel wordt daar nog als een Stirling aangeduid, maar in het supplement is de fout hersteld, op blz. 1345. Zou dit het toestel van Matthews geweest kunnen zijn?

Via Internet werd contact gekregen met een Canadees, Floyd Willston, die bereid was te helpen met het onderzoek naar het wedervaren van de bemanning van de KG-418, nu 58 jaar geleden. Het bleek dat die destijds na een noodlanding door de Duitsers krijgsgevangen was gemaakt, en de oorlog had overleefd. Een van hen was redelijk snel daarna overleden, namelijk op 17 oktober 1945. Het ging om Warrant Officer Peter B. Tonner (uit Canada), die na terugkeer uit Duitsland was bevorderd tot Flying Officer.

Via Tonners familie, opgespoord door Floyd, kwam de informatie dat Peter op 26-jarige leeftijd was overleden als gevolg van acute tuberculose en hersenvliesontsteking, die opgelopen waren tijdens de Duitse krijgsgevangenschap. De conclusie is gerechtvaardigd dat Peter Tonner als een oorlogsslachtoffer van de Slag om Arnhem beschouwd moet worden, en Jan Hey is het daar volledig mee eens. In de volgende druk van de Roll of Honour worden Peters gegevens (evenals die van het toestel en de andere bemanningsleden) opgenomen.

De Dakota kende op woensdag 20 september 1944 tijdens een bevoorradingsvlucht de volgende bemanning: Flight Lieutenant R.S.F. Matthews (piloot), Flight Sergeant W.C. Thompson (2^e piloot), Warrant Officer D.W. Bromige (navigator) en Warrant Officer P.B. Tonner (radio-telegrafist). Er waren ook vier Air Despatchers aan boord (verantwoordelijk voor het uitwerpen van de voorraden), maar hun namen zijn helaas niet bekend.

Rest nog de vraag: is de Dakota op de foto in Blik Omhoog dezelfde als die van Matthews en Tonner? In een Canadees rapport dat na Peters terugkeer werd opgemaakt, vertelt hij dat zijn toestel zo'n tien mijl van Ede neerkwam. Onderzoek op de plek waar het toestel in Cor Janse's boek zijn laatste rustplaats vond, leverde wel een aantal bodemvondsten op, maar geen bewijs dat het de KG-148 betreft.

Wie weet het antwoord?
(Geert Maassen)